

Factors Affecting the Development of Rural Entrepreneurship with an Emphasis on Ecotourism: A case study of Silvana Region, Urmia City

Reyhaneh Mehrabanzadeh¹ , Seyed Jafar Zonoozi²

1. Department of Business Management, Faculty of Economics & Management, Urmia University, Urmia, Iran

Email: reyhaneh.mehrabanzadeh1396@gmail.com

2. (Corresponding Author) Department of Business Management, Faculty of Economics & Management, Urmia University, Urmia, Iran

Email: sj.zonoozi@urmia.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Paper

Article History:

Received:

29 April 2025

Received in revised form:

5 August 2025

Accepted:

8 September 2025

Available online:

19 October 2025

Keywords:

Ecotourism,
Fuzzy AHP,
People-Based Economic
Development,
Rural Development,
Rural Entrepreneurship,
Rural Jobs,
Silvana.

ABSTRACT

Many rural residents migrate to big cities to find jobs in Iran, while villages have high capacities for earning income. One of these opportunities is to attract ecotourists, who can provide a good income for the villagers. West Azerbaijan province is located in the bordering area of three neighboring countries with a mild climate. Silvana resort area is one of the beautiful places near Urmia, the capital city of this province. It has a high potential to attract nature tourists. Unfortunately, the government and local people have paid little attention to this area to use these potentials. The purpose of this research is to conduct an in-depth investigation to identify the effective factors for attracting nature walkers and developing ecotourism in the villages of this region to improve rural entrepreneurship. In this research, deep and open interviews were conducted with 15 experts who have complete information about the conditions and potentials of the Silvana region. The sampling method was non-probability and in the form of a snowball. For data analysis, thematic analysis and fuzzy hierarchical process methods were used. Based on the results, 43 identified indicators were classified into three dimensions as government, local people, and investors. The government got the first rank with 0.69, the indigenous people got the second rank with 0.28, and the investors got the third rank with 0.03. Among the indicators related to governance, the establishment of health centers and medical services ranked first among the indicators related to the local community, and the hospitality, warm, and friendly behavior of the local community ranked first. Finally, among the indicators related to investors, investment in creating centers for storing and processing agricultural products won first.

Citation: Mehrabanzadeh, R., & Zonoozi, S. J. (2025). Factors Affecting the Development of Rural Entrepreneurship with an Emphasis on Ecotourism: A case study of Silvana Region, Urmia City. *Journal of Rural Research*, 16 (3), 143-159.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2025.378819.1965>

© The Author (s)

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

Rural communities face many economic, social, and environmental challenges. Training and promotion of entrepreneurship are effective strategies for reducing unemployment migration and increasing productivity and sustainable development. In Iran, the rural population has decreased, and the villages face economic stagnation, unemployment, and migration. Entrepreneurship can reduce these problems by improving the economic and social conditions of the villagers. Also, tourism, especially ecotourism, plays an important role in economic development and reducing poverty. According to the statistics of the World Tourism Organization (UNWTO), tourism creates about 220 million jobs in the world. It means that out of every 10 new jobs, one job is related to this field. For 83% of developing countries, tourism is the most important export and source of foreign exchange income. This sector constitutes 6.9% of global GDP and is the third largest service trade in the world. West Azerbaijan province, especially Urmia and Silvana region, is a unique region in terms of nature, which has a high capacity to attract tourists. The question here is:

-Which factors have prevented the creation of such conditions for the residents of this region?

-Secondly, which factors can lead to the development of rural entrepreneurship by attracting tourists?

Moreover, forming ecotourism colonies in the villages of this region. In research, researchers identified factors such as infrastructure development, local people's attitude, destination marketing, government support, private sector participation, education and awareness, and willingness to take risks. Therefore, this research conducted a comprehensive and deep investigation of all the effective factors from different dimensions and their prioritization so that the officials could make more detailed plans.

Methodology

This research, with a practical aim and an exploratory approach, has studied the

current situation of the Silvana region in Urmia. The statistical population includes 15 region experts who were selected through snowball sampling. First, the meta-analysis method identified primary factors through library studies and documents. Then, new factors were identified using the thematic analysis method through in-depth interviews with experts. Finally, a questionnaire with 3 criteria and 43 sub-criteria was prepared, and a survey was conducted. The Fuzzy AHP method with Chang's approach was used to determine the weight of criteria and sub-criteria, combining the hierarchical analysis process and fuzzy logic in the face of uncertainties.

Results and discussion

According to the findings, the most important influential factor in the rural entrepreneurship model with an emphasis on tourism was the government, with an impact of 69%, then the native people, with an impact of 27%, and finally, investors, with an impact of 3%. Also, based on the findings of this research, among the factors related to the government and governance, the factor of "creating health and treatment service centers" is considered the most important. Among the factors related to the native people, "hospitality of the native community and warm and friendly behavior and welcome of tourists" is one of the most important factors of the rural entrepreneurship model with an emphasis on tourism. On the other hand, among the factors related to investors, "investment to create a strong processing center for agricultural products" was identified as one of the most important factors. The findings showed that among the factors affecting rural entrepreneurship with an emphasis on ecotourism in the Silvana, the government plays the most important role by providing the necessary hardware and software infrastructure. The area's local people, through hospitality, cooperation, and preservation of customs, play an important role. Finally, investors can be effective through advertising and promotional activities, entrepreneurial economic activities, and recreational sports activities.

Conclusion

Based on this article's findings, it is suggested that the government should provide suitable infrastructure for the private sector to enter for investment, including the creation of quality and safe transportation roads, well-equipped and sufficient health and medical centers, the creation of Parks and public transportation terminals in the region. Providing the necessary training for culture, building and promoting the awareness of the local people about the benefits of tourism and familiarizing them with the way of entrepreneurship, creating security, advertising, and providing the necessary facilities by the district administration and municipality to attract domestic and foreign investors. On the other hand, without the cooperation of the native people of the region, no infrastructure will be successful in the development of rural entrepreneurship. People should actively participate in creating ecotourism fields and training courses. Also, maintaining adherence to local coverage and development of rural arts and crafts, offering them in rural bazaars and regional

markets weeks, and creating content in virtual space can be one of the leverage factors to attract tourists. Finally, the presence of investors in the field of tourism can attract more tourists or make potential tourists more familiar with this beautiful and unique region, along with the natural attractions of the Silvana region.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

عوامل مؤثر بر توسعه کار آفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی مطالعه موردی: بخش سیلوانا، شهرستان ارومیه

ریحانه مهربان‌زاده^۱، سید جعفر زنوزی^۲

۱- گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: jahangard_ta@yahoo.com
۲- نویسنده مسئول، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: sj.zonoozi@urmia.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۲/۰۹

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۵/۱۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۶/۲۱

تاریخ چاپ:

۱۴۰۴/۰۷/۲۹

واژگان کلیدی:

بوم گردی،
توسعه اقتصادی مردم
پایه،
سیلوانا،
کارآفرینی روستایی،
AHP فازی.

بسیاری از ساکنین روستا در جستجوی کار و درآمد به شهرها مهاجرت می‌کنند، درحالی‌که روستاها ظرفیت‌های بالایی برای اشتغال دارند. از جمله این فرصت‌ها، جذب گردشگر در حوزه بوم گردی است که می‌تواند درآمد خوبی برای روستاییان فراهم کند. استان آذربایجان غربی با مزیت هم‌مرزی با سه کشور خارجی و آب‌وهوای معتدل خود، به‌ویژه در منطقه ییلاقی سیلوانا، ظرفیت خوبی برای جذب گردشگران طبیعت دارد. هدف این پژوهش شناسایی عوامل مؤثر برای جذب طبیعت گردان و توسعه کارآفرینی در روستاهای این منطقه با تأکید بر بوم گردی می‌باشد. در این پژوهش از ۱۵ نفر از خبرگان آشنا به منطقه سیلوانا مصاحبه‌های عمیق انجام شد. روش نمونه‌گیری غیر احتمالی و به‌صورت گلوله برفی بود. برای شناسایی عوامل از روش‌های تحلیل مضمون استفاده شد و اولویت‌بندی آن‌ها با استفاده از فرآیند سلسله‌مراتبی فازی انجام یافت. این پژوهش مدل جدیدی را که از سه بعد به عوامل اکتشافی می‌نگریست، ارائه داد. بر اساس نتایج، ۴۳ شاخص شناسایی‌شده در سه بعد (دولت، مردم بومی، سرمایه‌گذاران) طبقه‌بندی شدند. حاکمیت با ۰/۶۹ رتبه اول، مردم بومی با ۰/۲۷ رتبه دوم و سرمایه‌گذاران با ۰/۰۳ رتبه سوم را به دست آوردند. از میان شاخص‌های مربوط به حاکمیت، ایجاد مراکز ارائه‌دهنده خدمات بهداشتی و درمانی رتبه اول، از میان شاخص‌های مرتبط با جامعه بومی، مهمان‌نوازی و رفتار گرم رتبه اول، و از میان شاخص‌های مرتبط با سرمایه‌گذاران، ایجاد مراکز نگهداری و فرآوری محصولات کشاورزی رتبه اول را کسب کردند.

استناد: مهربان‌زاده، ریحانه و زنوزی، سید جعفر. (۱۴۰۴). عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی مطالعه موردی: بخش سیلوانا، شهرستان ارومیه. *مجله پژوهش‌های روستایی*، ۱۶ (۳)، ۱۵۹-۱۴۳.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2025.378819.1965>

مقدمه

کارآفرینی با تنوع‌بخشی به تولید و افزایش اشتغال، می‌تواند نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی را کاهش دهد و به توسعه پایدار کمک کند. یکی از پیامدهای سیاست‌های ناکارآمد در توسعه روستایی، کاهش سهم جمعیت روستایی از کل جمعیت ایران است؛ به‌طوری‌که این سهم از ۶۸/۶ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲۶ درصد در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است (مرکز آمار ایران؛ ۱۳۹۵). رکود اقتصادی، سطح درآمد پایین کشاورزی، بی‌انگیزگی روستاییان و بیکاری از جمله نشانه‌های بارز مشکلات جوامع روستایی هستند. ترویج و توسعه کارآفرینی می‌تواند راهکاری مؤثر برای بهبود بیکاری، فقر، مهاجرت و وضعیت اجتماعی روستاییان باشد. از سوی دیگر گردشگری موفق و پایدار نقطه اتکای توسعه اقتصادی است. این عامل نقشی مؤثر در ارزآوری، اشتغال‌زایی و کاهش فقر ایفا می‌کند. به گفته سازمان جهانی گردشگری (UNWTO)، این صنعت حدود ۲۲۰ میلیون شغل در سراسر جهانی ایجاد کرده و برای ۸۳ درصد کشورهای درحال توسعه، منبع اصلی درآمد ارز خارجی به شمار می‌رود. گردشگری ۶/۹ درصد از تولید ناخالص جهانی را به خود اختصاص داده‌شده است. بوم گردی روستایی، به‌عنوان نوعی گردشگری مبتنی بر طبیعت، می‌تواند به تسریع توسعه و پیشرفت روستاها کمک کند (جلیلی اصل و همکاران، ۱۳۹۹).

استان آذربایجان غربی، به‌ویژه منطقه ارومیه و سیلوانا، دارای ویژگی‌های طبیعی منحصربه‌فردی است. جاذبه‌های گردشگری این ناحیه شامل پیست اسکی خوشاکو، دریاچه طبیعی مارمیشو، آبشار سولیک، دریاچه سد شهر چای، پاراگلایدینگ در کوه خلیل، آبشار سوله دوکل و آبگرم هفت‌آباد، آن را به یکی از مناطق پرتعداد برای جذب گردشگر تبدیل کرده است. در نزدیکی بخش سیلوانا، فضایی وسیع با چشم‌اندازی به رودخانه و در کنار سد سیلوانا قرار دارد که در ایام تعطیل، هزاران گردشگر را به خود جلب می‌کند. این منطقه با اقلیم معتدل و کوهستانی‌اش، برای تفریحات زمستانی و تابستانی بسیار مناسب است. در اطراف سد رود شهرچای، هیچ‌گونه استراحتگاه و فضای تفریحی وجود ندارد. بر اساس آمارهای موجود، سالانه کمتر از ۲۰۰ هزار نفر از مناطق بکر و زیبای سیلوانا دیدن می‌کنند ولی کارشناسان معتقدند این منطقه ظرفیت پذیرش میلیون‌ها مسافر را در طول همه فصول سال دارد. لازم به ذکر است که به دلیل عدم فراهم بودن امکان اسکان گردشگران، تعداد بسیار ناچیزی از همین اندک گردشگر قادر به اقامت شبانه در محل‌های اسکان بوم گردی و یا خانه‌های روستایی هستند و این بدان معنی است که درآمدهای ناشی از گردشگری برای مردمان بومی سیلوانا کسر بسیار ناچیزی از ظرفیت‌های موجود است. مردمان این منطقه زیبا نیز از راه دامداری و کشاورزی امرارمعاش می‌کنند که به دلایل مختلف از جمله نبود زیرساخت‌های مناسب برای افزایش بهره‌وری محصولات کشاورزی، درآمد ساکنین از این فعالیت‌ها بسیار ناچیز است؛ و این در حالی است که این منطقه می‌تواند یکی از مراکز بسیار موفق برای جذب گردشگر داخلی و خارجی و منبعی عظیم برای کسب درآمد و ایجاد کسب‌وکارهای خانگی و کارآفرینی در روستاها گردد که افزایش درآمد و بهبود اقتصاد خانوار را در پی خواهد داشت.

لیکن سؤال اینجاست که چه عواملی مانع ایجاد چنین شرایطی برای ساکنین این منطقه شده است و اصولاً چه عواملی می‌تواند موجب توسعه کارآفرینی روستایی با تمرکز به جذب گردشگر و تشکیل کلونی‌های بوم گردی در روستاهای این بخش شود؟

در بررسی‌های به‌عمل‌آمده محققانی در صدد پاسخ به این سؤال در برخی مناطق مستعد کشور و سایر کشورها پرداخته‌اند. برخی محققین (قاسمی و حامدفر، ۱۴۰۲؛ Park et al, 2023؛ اکبرپور، ۱۴۰۲؛ لهنیان و همکاران، ۱۴۰۲) لزوم وجود برنامه‌ریزی قوی و بدنه مدیریت و کارشناسی را از عوامل توسعه کارآفرینی روستایی می‌دانند؛ برخی دیگر عوامل فردی مردم محلی مانند اعتمادبه‌نفس، خوداتکایی، مسئولیت‌پذیری و سختکوشی (جمشیدی و همکاران، ۱۴۰۲؛

ترکاشوند و همکاران، ۱۴۰۲)، مهارت انعطاف پذیری (قیداری و همکاران، ۱۳۹۲)، تمایل به انجام ریسک های حساب شده (اکبرپور، ۱۴۰۲)، سرمایه انسانی و فیزیکی کارآفرینان (Guo et al., 2023)، افزایش نقش زنان در فعالیت اقتصادی و گردشگری (Dong & Khan, 2023) و برخی نیز آن را به سرمایه اجتماعی ارتباط می دهند (Purba et al, 2023; Tabares et al, 2022). آن ها معتقدند مشارکت ساکنان در تصمیم گیری و مشارکت اقتصادی و اجتماعی، اعتماد شناختی و اعتماد عاطفی آن ها نسبت به دولت (Guo et al., 2023; Huo et al., 2022) و ارتباطات رسمی و غیررسمی که همکاری های اجتماعی را شکل می دهد و وجود همکاری و تعاون بین افراد و گروه های مختلف در روستاها (Utami et al, 2023) چندین برابر بیشتر باعث موفقیت در کارآفرینی اکوتوریسم می شود. همچنین آندرواژ و اصلانی (۱۴۰۲) معتقدند سرمایه فکری شامل دانش و مهارت و نوآوری باعث توسعه است. برخی نیز نقش دولت ها را برجسته نموده و عواملی چون زیرساخت امنیتی (طولابی و همکاران، ۱۴۰۱؛ کاظمی و ارحامی، ۱۳۹۵) و بهبود حمل و نقل و گسترش راه های مواصلاتی (جانی و نیک پی، ۱۳۹۸؛ قنبری و همکاران، ۱۳۹۵)، ایجاد بازارهای محلی برای محصولات روستایی و ارائه وام های بلندمدت و کم بهره و جذب سرمایه گذاران محلی (شیری، ۱۴۰۲) را مؤثر در این امر دانسته اند. از طرفی وجود امکانات اقامتی، سرویس های بهداشتی و تأمین غذا (Kachniewska, 2015؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۲) و حفظ و ارزش گذاری تاریخ و فرهنگ مردم محلی (Singh, 2023) در کنار ارائه خدمات خوراک شناسی مبتنی بر فرهنگ بومی (Obeidat, 2023) هم از جمله مواردی هست که در تحقیقات به آن اشاره شده است. گروهی با تأکید بر اینکه به دلیل کاهش تنش و نزدیکی به طبیعت، روستا می تواند برای گردشگران جذاب باشد (Farmaki, 2016; Pesonen et al, 2011)، لزوم جذب سرمایه گذاران بخش خصوصی (Arcese et al, 2020) و انجام بازاریابی مقصد (Ahmad et al, 2020; Chemli et al, 2020) و افزایش آگاهی زیست محیطی (Butler, 2019) را برای توسعه کارآفرینی ضروری دانسته اند.

بررسی پژوهش های پیشین، راهنمای بسیار خوبی برای محققین در زمینه توسعه کارآفرینی روستایی از بعد بوم گردی در منطقه سیلوانای ارومیه است. البته لازم به ذکر است که تمام تحقیقات انجام شده قبلی به بررسی تک بعدی و سطحی عوامل پرداخته اند از سویی نیز، به دلیل ماهیت خاص منطقه سیلوانا که با هیچ یک از مطالعات پیشین تشابهی ندارد، لذا این پژوهش می تواند دارای نوآوری باشد. بنابراین، ضمن استفاده از عوامل شناسایی شده در مطالعات موجود، در نهایت با انجام مطالعات میدانی، عوامل جدید مؤثر بر کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی در منطقه سیلوانا شناسایی، اولویت بندی و مدل مناسب برای این منطقه توسعه تا مسئولین و دست اندکاران توسعه کارآفرینی بتوانند برنامه ریزی دقیق تری برای رفع مشکلات پیش رو انجام دهند یافت.

مبانی نظری

در موضوع توسعه روستایی نظریات زیادی مطرح شده است که توجه به آن ها برای برنامه ریزی در چهارچوب اصول منظم بسیار مهم است؛ و بی توجهی به نظریات موجب گمراهی و شکست در دستیابی به اهداف می شود. هریک از این نظریه ها با توجه به زمان های مختلف ارائه شده و نقص ها و نکات مثبت خود را در پی دارد. نظریات نوین توسعه روستایی، بر پایه اصول توسعه پایدار بنا شده اند. در این میان برخی دیدگاه ها به صورت دیدگاه های غالب بوده اند. در ادامه به برخی از نظریات تأثیرگذار پرداخته شده است:

نظریه توسعه پایدار یکی از اساسی‌ترین نظریه‌ها در زمینه توسعه روستایی مبتنی بر گردشگری است که به دنبال حفظ منابع طبیعی و محیط‌زیست برای نسل‌های آینده است. این نظریه بر استفاده مسئولانه از منابع گردشگری، کاهش اثرات منفی زیست‌محیطی و ترویج فرهنگ بومی و محلی تأکید دارد. (Hunter, 1995).

نظریه توسعه روستایی از پایین به بالا که رابرت چمبرز از پیشگامان این رویکرد است تأکید دارد که برنامه‌ریزی توسعه باید از پایین به بالا باشد و مستقیماً از دل جوامع محلی و با در نظر گرفتن نیازها، منابع و توانمندی‌های شروع شود، نه از سوی نهادهای مرکزی یا دولتی. اصول کلیدی نظریه شامل مشارکت مردمی، توجه به نیازهای محلی، توانمندسازی جوامع محلی، خوداتکایی است. (Chambers, 2017)

نظریه نوسازی بر این اساس است که جوامع روستایی برای دستیابی به توسعه باید از الگوهای سنتی عبور کرده و از طریق فرآیندهای مدرنیزاسیون مانند صنعتی شدن، شهرنشینی و آموزش مدرن به سمت توسعه حرکت کنند. در این نظریه، توسعه روستایی با تقلید از کشورهای توسعه‌یافته و جایگزینی ساختارهای سنتی با ساختارهای مدرن امکان‌پذیر می‌شود (ابراهیمی و یزدی، ۱۳۹۱). البته نظریه‌پردازان دیگر توسعه پایدار روستایی را با رعایت اصول بنیادین توسعه شامل توانمندسازی مردم (Shadlou, 2000; Riahi, 2006) و امنیت اکولوژیکی، اجتماعی و اقتصادی بدون به خطر انداختن نیازهای نسل‌های آینده (رضوانی، ۱۳۹۰: ۱۰۶ به نقل از مؤسسه توسعه روستایی ایران، ۱۳۸۲: ۲) می‌دانند. نظریه حکمرانی خوب هم رهیافتی است که بر مبنای آن مردم محلی منبع بالقوه‌ای هستند که سهیم شدنشان ضامن پایداری است (Borrini, 2000).

با مطالعه نظریه‌ها این نتیجه حاصل شد که بدون توجه به دانش بومی، مشارکت و توانمندسازی افراد، ظرفیت‌سازی و حکمروایی خوب و توجه به سیستمی بودن توسعه نمی‌توان به اهداف توسعه پایدار روستایی دست یافت. لذا با توجه به اینکه هر یک از نظریات مطرح‌شده تنها بخشی از واقعیت توسعه روستایی را تبیین می‌کنند، به‌تنهایی قادر به تحلیل کامل پدیده موردبررسی در این تحقیق نیستند بنابراین، در این پژوهش، ترکیبی از این نظریات به‌عنوان چارچوب نظری تحقیق انتخاب شد.

روش پژوهش

این پژوهش با هدف کاربردی، با استفاده از رویکرد اکتشافی به شناخت وضعیت موجود پرداخته است. دلیل اصلی برای استفاده از این رویکرد این است که طبعاً در کنار شباهت‌های کلی مناطق مختلف روستایی برای جذب بوم گرد، هر منطقه دارای شرایط منحصر به فرد هم هست. لذا برخی از عوامل می‌توانند منحصر به منطقه خاص بوده و برای مناطق دیگر موضوعیت نداشته باشند. بنابراین شناسایی این عوامل نیازمند به‌کارگیری روش‌های کیفی از رهیافت اکتشافی است. جامعه آماری این مطالعه متشکل از ۱۵ نفر از خبرگان آشنا به شرایط و پتانسیل‌های منطقه سیلوانا شامل کارشناسان اداره گردشگری و میراث فرهنگی و برخی از مدیران و کارشناسان بخشداری و شهرداری سیلوانا، اساتید دانشگاه و گردشگران آشنا به منطقه بوده که به طریق نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شده‌اند.

اطلاعات مورد نیاز در خصوص عوامل اولیه با مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی اسناد و متون علمی و رسمی، جمع‌آوری شدند. سپس از طریق مطالعات میدانی و مصاحبه عمیق با خبرگان جامعه مورد مطالعه، به شناسایی عوامل جدید با استفاده از روش تحلیل مضمون پرداختیم. تحلیل مضمون روشی برای بررسی داده‌های کیفی است که معمولاً برای تحلیل متون پیاده شده از مصاحبه‌ها یا بحث‌های گروهی به کار می‌رود. در این روش، محقق داده‌ها را به‌دقت بررسی می‌کند تا مضامین مشترک، موضوعات، ایده‌ها و الگوهای معنایی تکرارشونده را شناسایی کند. این روش دارای ۶ مرحله

آشنایی، کدگذاری، تولید مضامین، بررسی مضامین، تعریف و نام‌گذاری مضامین و نوشتن است که تمامی این مراحل در این تحقیق به اجرا درآمد. در این روش از رویکرد قیاسی برای تعیین مضامین استفاده شد. البته محققین از به‌کارگیری رویکرد استقرایی (اجازه دادن به داده‌ها برای هدایت و تعیین مضامین) نیز غافل نبودند که در این تحقیق به دلیل نوع داده‌های استخراج‌شده از متون مصاحبه، کمتر توانستیم از آن استفاده کنیم. ضمناً ترکیبی از رویکردهای نهفته یا ضمنی (خواندن عمق معانی زیر متن) و معنایی (تحلیل محتوای صریح و آشکار داده‌ها) استفاده شد تا مضامین موجود حاصل شد.

در نهایت، پس از دسته‌بندی و تحلیل داده‌ها، از طریق پرسشنامه و با استفاده از طیف لیکرت پنج‌تایی به نظرسنجی مجدد از خبرگان مبادرت شد تا اولویت عوامل استخراج‌شده را نیز بسنجیم. پرسشنامه شامل ۳ معیار و ۴۳ زیرمعیار بود و برای تعیین وزن معیارها و زیرمعیارها از روش AHP فازی با رویکرد چانگ استفاده شده است. روش AHP فازی یک روش تصمیم‌گیری چندمعیاره است که ترکیبی از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و منطق فازی است. از منطق فازی برای تبدیل داده‌های کیفی به کمی استفاده می‌شود تا بتوان به‌طور دقیق‌تری ارزیابی و مقایسه کرد.

یافته‌ها

در این پژوهش در گام نخست معیارها و زیر معیارهای عوامل مؤثر بر کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی، با روش مصاحبه با خبرگان شناسایی و انتخاب شدند. سپس برای تعیین وزن معیارها و زیرمعیارهای مدل از تکنیک تحلیل سلسله مراتبی با رویکرد فازی (FAHP) و رویکرد چانگان استفاده شده است. معیارها و زیرمعیارهای مؤثر بر کارآفرینی روستایی در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۱. معیارها و زیرمعیارهای مؤثر بر کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی

معیار	زیرمعیار
حاکمیت	ایجاد جاده‌های مواصلاتی باکیفیت
	ایجاد تسهیلات حمل‌ونقل عمومی
	ساخت سرویس‌های بهداشتی تمیز و کافی
	ایجاد مراکز ارائه‌دهنده خدمات بهداشتی و درمانی
	ایجاد زیرساخت آب و برق و گاز
	ایمنی در روستا و مسیر روستا
	استقرار کامل امنیت در منطقه
	آموزش اعضای شورای روستا و دهیارها برای ترویج فرهنگ حمایت از گردشگری
	تربیت لیدرهای (راهنماهای گردشگری) محلی
	ارائه تسهیلات مالی مناسب (کم‌بهره و سریع)
مردم بومی	سرعت بخشیدن و تسهیل در فرآیند صدور مجوزهای لازم
	ارائه معافیت مالیاتی و مشوق‌های جذاب برای سرمایه‌گذاران
	ارائه اینترنت پرسرعت به روستاییان جهت انجام فعالیت‌های تولید محتوا
	نگرش مناسب جامعه بومی نسبت به گردشگر
	شرکت در جلسات آموزشی لازم برای تقویت مهارت‌های کلامی و غیرکلامی جامعه بومی جهت تعامل بهتر با گردشگران
	میهن‌نوازی جامعه بومی و رفتار گرم و صمیمی و استقبال از گردشگر
	ریسک‌پذیری جامعه بومی جهت ورود به فعالیت‌های خدماتی گردشگری
	مسئولیت‌پذیری مردم روستاهای منطقه سیلوانا
تداوم تلاش جامعه بومی جهت توسعه گردشگری	رعایت بهداشت و نظافت محیط زندگی و منازل
	تداوم تلاش جامعه بومی جهت توسعه گردشگری

عدم ناامیدی در مواقع شکست توسط جامعه بومی و دوری از ناامیدی هنگام شکست احتمالی	
تولید و عرضه صنایع دستی	
تولید محصولات ارگانیک و عرضه به بازارها و بازارچه‌های محلی	
همکاری در برگزاری جشنواره‌های محلی برای جذب گردشگر	
حفظ ساختار خانه‌های روستایی و سنتی و پرهیز از مدرن‌سازی بناها	
حفظ نوع لباس و پوشش محلی و پایبندی به سنت‌ها	
پخت و عرضه غذاهای محلی	
حفظ و پایبندی به آداب و رسوم و فرهنگ محلی	
ایجاد کسب و کارهایی متناسب با پتانسیل‌های منطقه مانند پرورش طیور و آبزیان توسط سرمایه‌گذاران	
سرمایه‌گذاری برای ایجاد مراکز نگهداری و فرآوری محصولات کشاورزی	
انجام فعالیت‌های برندسازی و بازاریابی صنایع دستی	
ایجاد مراکز خرید (بازارچه‌ها و فروشگاه‌های) برای عرضه محصولات محلی	
برگزاری تورهای آشناسازی جامعه با جذابیت‌های منطقه سیلوانا	
تولید محتوای مستمر و باکیفیت و خلاقانه و انتشار در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های دیگر	
ارتباط مؤثر با کسب و کارهای مکمل در سطح بین‌الملل	
حضور در نمایشگاه‌های بین‌الملل برای معرفی پتانسیل‌های منطقه	سرمایه‌گذاران
برگزاری جشنواره‌ها و مسابقه‌های جذاب	
دعوت از بلاگرها برای ترویج و معرفی منطقه	
ارائه خدمات گردشگری ورزشی مانند اسکی و پاراگلایدر و...	
ارائه خدمات گردشگری کشاورزی مانند بازدید از باغات سیب و انگور و مزارع پرورش زنبور عسل	
ارائه خدمات گردشگری تجربه زندگی روستایی مانند چیدن سیب از درخت، ماهیگیری، اسب‌سواری و...	
ارائه خدمات جذاب برای گردشگری سلامت مانند خدمات ریزورت و طب سنتی، نمک درمانی و...	
سرمایه‌گذاری برای ایجاد مراکز ارائه‌دهنده خدمات گردشگری ماجراجویی و هیجانی مانند رفتینگ و زیپ‌لاین	

تعیین اولویت معیارهای اصلی بر اساس هدف

در تحلیل سلسله‌مراتبی، ابتدا معیارهای اصلی بر اساس هدف به صورت زوجی مقایسه شده‌اند. در این فرآیند از دیدگاه گروهی از خبرگان بهره گرفته شده و نظرات آن‌ها با استفاده از مقیاس فازی، کمی سازی شده است. مقیاس فازی مورد استفاده در روش فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی فازی در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. مقیاس متغیرهای زبانی با اعداد فازی مثلثی

$\tilde{a}_{ij}$	وضعیت مقایسه i نسبت به j			اعداد فازی		
	U	M	L	U	M	L
۱				۳	۱	۱
۲				۵	۳	۱
۳				۷	۵	۳
۴				۹	۷	۵
۵				۱۱	۹	۷

منبع: (خورشید و ذبیحی، ۱۳۸۹: ۴۱، Lee et al, 2008: 101)

در این پژوهش، از روش تحلیل سلسله‌مراتبی گروهی استفاده شده است. بنابراین، پس از گردآوری نظرات خبرگان بر اساس طیف نه درجه ساعتی و فازی سازی دیدگاه‌های آنان، تجمیع نظرات خبرگان با استفاده از میانگین فازی انجام گرفته است. برای محاسبه میانگین نظرات n پاسخ‌دهنده، میانگین فازی به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$F_i = (l_i, m_i, u_i)$$

$$fuzzyaverage = \left[\frac{l_1 + l_2 + \dots + l_n}{n}, \frac{m_1 + m_2 + \dots + m_n}{n}, \frac{u_1 + u_2 + \dots + u_n}{n} \right]$$

(Bujadziv, 2002:115).

با استفاده از میانگین فازی دیدگاه ۱۵ نفر از خبرگان، ماتریس مقایسه زوجی در جدول ۳ نمایش داده شده است.

جدول ۳. میانگین فازی اولویت معیارهای اصلی پژوهش

	C ₃	C ₂	C ₁
C ₁	(۷, ۵, ۳)	(۵, ۳, ۱)	(۱, ۱, ۱)
C ₂	(۳, ۱, ۱)	(۱, ۱, ۱)	(۰/۲, ۰/۳۳۳, ۱)
C ₃	(۱, ۱, ۱)	(۰/۳۳۳, ۱, ۱)	(۰/۱۴۳, ۰/۲, ۰/۳۳۳)

در نهایت وزن دهی معیارها و زیرمعیارهای مؤثر بر کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی به صورت جدولهای زیر ارائه شده است:

اولویت بندی معیارها نسبت به هدف اصلی

همان طور که از جدول ۴ مشخص است بر اساس هدف، (حاکمیت) رتبه یک رو به خود اختصاص داده است. رتبه های بعدی به ترتیب به (مردم بومی) و (سرمایه گذاران) تعلق می گیرد.

جدول ۴. رتبه بندی بر اساس هدف

رتبه	نام معیار	وزن معیار
۱	حاکمیت	۰/۶۹۲
۲	مردم بومی	۰/۲۷۸
۳	سرمایه گذاران	۰/۰۳

اولویت بندی زیرمعیارهای حاکمیت نسب به حاکمیت

جدول ۵. رتبه بندی بر اساس حاکمیت

رتبه	زیرمعیار	وزن معیار
۱	ایجاد مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۰۹۴
۲	ایجاد تسهیلات حمل و نقل عمومی	۰/۰۹
۳	ساخت سرویس های بهداشتی تمیز و کافی	۰/۰۸۵
۴	ایمنی در روستا و مسیر روستا	۰/۰۸۳
۴	آموزش اعضای شورای روستا و دهیارها برای ترویج فرهنگ حمایت از گردشگری	۰/۰۸۳
۵	تربیت لیدرهای (راهنماهای گردشگری) محلی	۰/۰۸۱
۶	ایجاد جاده های مواصلاتی با کیفیت	۰/۰۷۹
۶	ارائه تسهیلات مالی مناسب	۰/۰۷۹
۷	ایجاد زیرساخت آب و برق و گاز	۰/۰۷۸
۷	وجود امنیت در منطقه	۰/۰۷۸
۸	ارائه معافیت مالیاتی و مشوق های جذاب برای سرمایه گذاران	۰/۰۶۵
۹	سرعت بخشیدن و تسهیل در فرآیند صدور مجوزهای لازم	۰/۰۵۵
۱۰	ارائه اینترنت پرسرعت به روستاییان جهت انجام فعالیت های تولید محتوا	۰/۰۵۳

همان‌طور که از جدول ۵ مشخص است بر اساس حاکمیت، (ایجاد مراکز ارائه‌دهنده خدمات بهداشتی و درمانی) رتبه‌یک را به خود اختصاص داده است و رتبه‌های دوم و سوم به ترتیب به (ایجاد تسهیلات حمل‌ونقل عمومی) و (ساخت سرویس بهداشتی تمیز و کافی) تعلق می‌گیرد.

اولویت‌بندی زیرمعیارهای مردم بومی نسبت به مردم بومی

جدول ۶. رتبه‌بندی بر اساس مردم بومی

رتبه	نام زیرمعیار	وزن معیار
۱	میهمان‌نوازی جامعه بومی و رفتار گرم و صمیمی و استقبال از گردشگر	۰/۰۹۶
۲	ریسک‌پذیری جامعه بومی جهت ورود به فعالیت‌های خدماتی گردشگری	۰/۰۹۳
۳	مسئولیت‌پذیری مردم روستاهای منطقه سیلوانا	۰/۰۸۲
۴	تولید محصولات ارگانیک و عرضه به بازارها و بازارچه‌های محلی	۰/۰۷۶
۵	نگرش مناسب جامعه بومی نسبت به گردشگر به‌عنوان ترویج‌دهنده و مبلغ زندگی روستایی نه‌فقط به‌عنوان منبع مالی	۰/۰۷۴
۵	حفظ نوع لباس و پوشش محلی و پایبندی به سنت‌ها	۰/۰۷۴
۶	شرکت در جلسات آموزشی لازم برای تقویت مهارت‌های کلامی و غیرکلامی جامعه بومی جهت تعامل بهتر با گردشگران	۰/۰۶۸
۶	همکاری در برگزاری جشنواره‌های محلی برای جذب گردشگر	۰/۰۶۸
۷	حفظ ساختار خانه‌های روستایی و سنتی و پرهیز از مدرن‌سازی بناها	۰/۰۶۶
۸	رعایت بهداشت و نظافت محیط زندگی و منازل	۰/۰۶۳
۸	تولید و عرضه صنایع‌دستی	۰/۰۶۳
۹	عدم ناامیدی در مواقع شکست توسط جامعه بومی و دوری از ناامیدی هنگام شکست احتمالی	۰/۰۵۸
۱۰	تداوم تلاش جامعه بومی جهت توسعه گردشگری	۰/۰۵۲
۱۱	پخت و عرضه غذاهای محلی	۰/۰۴۶
۱۲	حفظ و پایبندی به آداب‌ورسوم و فرهنگ محلی	۰/۰۲

همان‌طور که از جدول ۶ مشخص است بر اساس مردم بومی، رتبه‌یک به (میهمان‌نوازی جامعه بومی و رفتار گرم و صمیمی و استقبال از گردشگر) تعلق گرفته است و رتبه‌های دوم و سوم به ترتیب به (ریسک‌پذیری جامعه بومی جهت ورود به فعالیت‌های خدماتی گردشگری) و (مسئولیت‌پذیری مردم روستاهای منطقه سیلوانا) تعلق می‌گیرد.

اولویت‌بندی زیرمعیارهای سرمایه‌گذاران نسبت به سرمایه‌گذاران

جدول ۷. رتبه‌بندی بر اساس سرمایه‌گذاران

رتبه	نام زیرمعیار	وزن معیار
۱	سرمایه‌گذاری برای ایجاد مراکز نگهداری و فراوری محصولات کشاورزی	۰/۱۱۶
۲	ایجاد مراکز خرید (بازارچه‌ها و فروشگاه‌های) برای عرضه محصولات محلی	۰/۱۰۸
۳	سرمایه‌گذاری در ایجاد کسب‌وکارهای متناسب با ظرفیت‌های منطقه مانند پرورش طیور و آبزیان	۰/۱۰۲
۴	تولید محتوای مستمر و باکیفیت و خلاقانه و انتشار در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های دیگر	۰/۰۹۹
۵	برگزاری تورهای آشناسازی جامعه با جذابیت‌های منطقه سیلوانا	۰/۰۹۴
۶	انجام فعالیت‌های برندسازی و بازاریابی صنایع‌دستی	۰/۰۷۸
۷	برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات جذاب	۰/۰۶۵
۸	دعوت از بلاگرها برای ترویج و معرفی منطقه	۰/۰۵۹
۹	حضور در نمایشگاه‌های بین‌الملل برای معرفی پتانسیل‌های منطقه	۰/۰۵۸
۱۰	ارتباط مؤثر با کسب‌وکارهای مکمل در سطح بین‌الملل	۰/۰۵۴
۱۱	ارائه خدمات گردشگری ورزشی مانند اسکی و پاراگلایدر و...	۰/۰۴۴

۰/۰۴۲	ارائه خدمات گردشگری کشاورزی مانند بازدید از باغات سیب و انگور و مزارع پرورش زنبور عسل	۱۲
۰/۰۳۷	ارائه خدمات گردشگری تجربه زندگی روستایی مانند چیدن سیب از درخت، ماهیگیری، اسب سواری و ...	۱۳
۰/۰۲۸	ارائه خدمات جذاب برای گردشگری سلامت مانند خدمات ریزورت و طب سنتی، نمک درمانی و...	۱۴
۰/۰۱۶	ایجاد مراکز ارائه دهنده خدمات گردشگری ماجراجویی و هیجانی مانند رفتینگ و زیپ لاین	۱۵

همان طور که از جدول ۷ مشخص است بر اساس سرمایه گذاری، رتبه یک به (سرمایه گذاری برای ایجاد مراکز نگهداری و فرآوری محصولات کشاورزی) تعلق گرفته است و رتبه دوم و سوم به ترتیب به (ایجاد مراکز خرید و بازارچه ها و فروشگاه ها برای عرضه محصولات محلی) و (سرمایه گذاری در ایجاد کسب و کارهای متناسب با ظرفیت های منطقه مانند پرورش طیور و آبزیان) تعلق می گیرد.

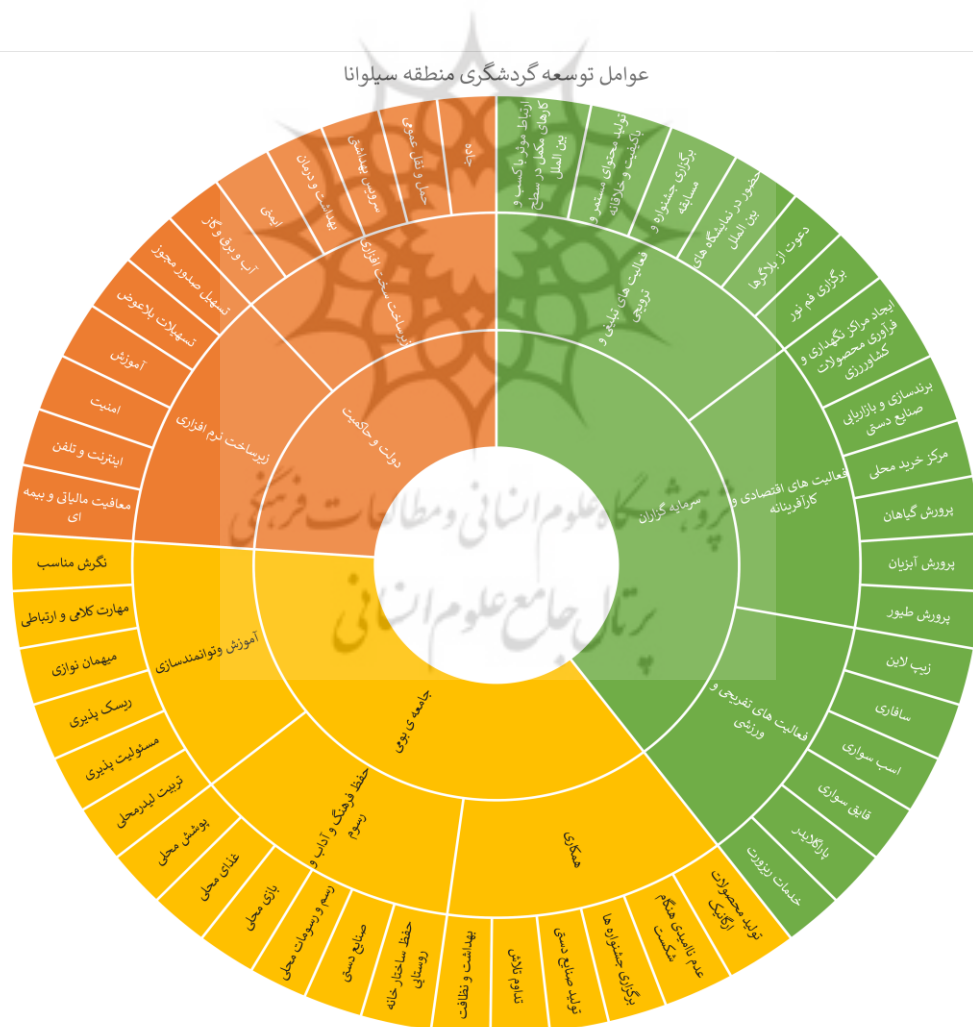
اولویت بندی زیرمعیارها نسبت به هدف اصلی

جدول ۸. رتبه بندی بر اساس هدف

رتبه	نام زیرمعیار	وزن معیار
۱	ایجاد مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۰۶۵۰
۲	ایجاد تسهیلات حمل و نقل عمومی	۰/۰۶۳۳
۳	ساخت سرویس های بهداشتی تمیز و کافی	۰/۰۵۸۹
۴	ایمنی در روستا و مسیر روستا	۰/۰۵۷۴
۴	آموزش اعضای شورای روستا و دهیارها برای ترویج فرهنگ حمایت از گردشگری	۰/۰۵۷۴
۵	تربیت لیدرهای (راهنماهای گردشگری) محلی	۰/۰۵۶۱
۶	ایجاد جاده های مواصلاتی با کیفیت	۰/۰۵۴۷
۶	ارائه تسهیلات مالی مناسب	۰/۰۵۴۷
۷	ایجاد زیرساخت آب و برق و گاز	۰/۰۵۴۰
۷	وجود امنیت در منطقه	۰/۰۵۴۰
۸	ارائه معافیت مالیاتی و مشوق های جذاب برای سرمایه گذاران	۰/۰۴۵۰
۹	سرعت بخشیدن و تسهیل در فرآیند صدور مجوزهای لازم	۰/۰۳۸۱
۱۰	ارائه اینترنت پرسرعت به روستاییان جهت انجام فعالیت های تولید محتوا	۰/۰۳۶۷
۱۱	میهمان نوازی جامعه بومی و رفتار گرم و صمیمی و استقبال از گردشگر	۰/۰۲۶۷
۱۲	ریسک پذیری جامعه بومی جهت ورود به فعالیت های خدماتی گردشگری	۰/۰۲۵۹
۱۳	مسئولیت پذیری مردم روستاهای منطقه سیلوانا	۰/۰۲۲۸
۱۴	تولید محصولات ارگانیک و عرضه به بازارها و بازارچه ها محلی	۰/۰۲۱۱
۱۵	نگرش مناسب جامعه بومی نسبت به گردشگر به عنوان مبلغ زندگی روستایی نه فقط منبع مالی	۰/۰۲۰۶
۱۵	حفظ نوع لباس و پوشش محلی و پایبندی به سنت ها	۰/۰۲۰۶
۱۶	همکاری در برگزاری جشنواره های محلی برای جذب گردشگر	۰/۰۱۸۹
۱۷	شرکت در جلسات آموزشی لازم برای تقویت مهارت های کلامی و غیرکلامی جامعه بومی جهت تعامل بهتر با گردشگران	۰/۰۱۹۰
۱۸	حفظ ساختار خانه های روستایی و سنتی و پرهیز از مدرن سازی بناها	۰/۰۱۸۳
۱۹	تولید و عرضه صنایع دستی	۰/۰۱۷۵
۲۰	رعایت بهداشت و نظافت محیط زندگی و منازل	۰/۰۱۷۶
۲۱	عدم ناامیدی در مواقع شکست توسط جامعه بومی و دوری از ناامیدی هنگام شکست احتمالی	۰/۰۱۶۱
۲۲	تداوم تلاش جامعه بومی جهت توسعه گردشگری	۰/۰۱۴۵
۲۳	پخت و عرضه غذاهای محلی	۰/۰۱۲۸
۲۴	ایجاد کسب و کارهایی متناسب با پتانسیل های منطقه مانند پرورش طیور و آبزیان توسط سرمایه گذاران	۰/۰۰۳۱
۲۵	ایجاد مراکز خرید (بازارچه ها و فروشگاه های) برای عرضه محصولات محلی	۰/۰۰۳۲
۲۶	برگزاری تورهای آشناسازی جامعه با جذابیت های منطقه سیلوانا	۰/۰۰۲۸

۲۷	تولید محتوای مستمر و باکیفیت و خلاقانه و انتشار در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های دیگر	۰/۰۰۳۰
۲۸	سرمایه‌گذاری برای ایجاد مراکز نگهداری و فرآوری محصولات کشاورزی	۰/۰۰۳۵
۲۹	برگزاری جشنواره‌ها و مسابقه‌های جذاب	۰/۰۰۲۰
۳۰	دعوت از بلاگرها برای ترویج و معرفی منطقه	۰/۰۰۱۸
۳۱	حضور در نمایشگاه‌های بین‌الملل برای معرفی پتانسیل‌های منطقه	۰/۰۰۱۷
۳۲	ارائه خدمات گردشگری کشاورزی مانند بازدید از باغات سیب و انگور و مزارع پرورش زنبور عسل	۰/۰۰۱۷
۳۳	ارتباط مؤثر با کسب‌وکارهای مکمل در سطح بین‌الملل	۰/۰۰۱۶
۳۴	ارائه خدمات گردشگری ورزشی مانند اسکی و پاراگلایدر و..	۰/۰۰۱۳
۳۵	ارائه خدمات گردشگری تجربه زندگی روستایی مانند چیدن سیب از درخت، ماهیگیری، اسب‌سواری و..	۰/۰۰۱۱
۳۶	ارائه خدمات جذاب برای گردشگری سلامت مانند خدمات ریزورت و طب سنتی، نمک درمانی و..	۰/۰۰۰۸
۳۷	سرمایه‌گذاری برای ایجاد مراکز ارائه‌دهنده خدمات گردشگری همچانی مانند رفتینگ و زیپ لاین	۰/۰۰۰۵

همان‌طور که از جدول ۸ مشخص است بر اساس هدف، رتبه‌یک به (ایجاد مراکز ارائه‌دهنده خدمات بهداشتی و درمانی) تعلق گرفته است و رتبه دوم و سوم به ترتیب به (ایجاد تسهیلات حمل‌ونقل عمومی) و (ساخت سرویس‌های بهداشتی تمیز و کافی) تعلق می‌گیرد. مدل نهایی پژوهش بر اساس دسته‌بندی ابعاد و شاخص‌های استخراج‌شده در زیر ارائه شده است:

شکل ۱. مدل شبکه‌ای کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی در منطقه سیلوانا

بحث

این پژوهش با هدف طراحی مدلی برای کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی با دو رویکرد کیفی و کمی انجام گرفت. با توجه به اطلاعات به دست آمده عوامل مؤثر شناسایی شده در ۴۳ شاخص و ۳ بعد اصلی دولت، مردم بومی و سرمایه گذاران طبقه بندی شده است. بر اساس یافته های پژوهش مهم ترین عامل تأثیرگذار در مدل کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی ابتدا دولت با تأثیر ۰/۶۹ درصد، سپس مردم بومی با ۰/۲۷ درصد و سرمایه گذاران با تأثیر ۰/۰۳ درصد بوده است. بر اساس پژوهش های (Liu et al., 2020)، دولت مرکزی در هدایت گردشگری روستایی به سمت مسیرهای مطلوب نقش راهبردی داشته و دولت محلی نیز با مدیریت مستقیم فعالیت های گردشگری و هماهنگی با ساکنان برای ارائه خدمات و حل مسائل، وظیفه مهمی را بر عهده دارد. همکاری هم افزای دولت های مرکزی و محلی در چین موجب رشد سریع گردشگری روستایی می شود. همچنین، طبق تحقیقات (Udovč & Perpar, 2007)، توسعه گردشگری روستایی به میزان حمایتی که جامعه و مراجع محلی تصمیم گیر از این توسعه دارند، وابسته است.

همچنین بر اساس یافته های پژوهش، در بین عوامل مربوط به دولت و حاکمیت، عامل «ایجاد مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی» به عنوان مهم ترین عامل به شمار می رود. رتبه دوم و سوم به ترتیب به (ایجاد تسهیلات حمل و نقل عمومی) و (ساخت سرویس های بهداشتی تمیز و کافی) تعلق گرفته است.

در بین عوامل مربوط به مردم بومی، عامل «میهن پذیري جامعه بومی و رفتار گرم و صمیمی و استقبال از گردشگر» از مهم ترین عوامل مدل کارآفرینی روستایی با تأکید بر بوم گردی به شمار می رود. رتبه دوم و سوم به ترتیب به (ریسک پذیری جامعه بومی جهت ورود به فعالیت های خدماتی گردشگری) و (مسئولیت پذیری مردم روستاهای منطقه سیلوانا) تعلق گرفته است. همچنین طبق نظر اکبرپور (۱۴۰۲)، یکی از ویژگی های اصلی کارآفرینان تمایل به ریسک های حساب شده است.

از سوی دیگر در بین عوامل مربوط به سرمایه گذاران، عامل «سرمایه گذاری برای ایجاد مراکز نگهداری و فرآوری محصولات کشاورزی» از مهم ترین عوامل شناسایی گردید. رتبه دوم و سوم به ترتیب به (ایجاد مراکز خرید و بازارچه ها و فروشگاه ها برای عرضه محصولات محلی) و (سرمایه گذاری در ایجاد کسب و کارهای متناسب با ظرفیت های منطقه مانند پرورش طیور و آبزیان) تعلق گرفته است.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد های زیر ارائه می گردد:

❖ ایجاد زیرساخت های مناسب توسط بخش دولتی جهت ورود بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در روستاها: بر اساس نتایج به دست آمده، بخش دولتی و حاکمیتی نقش مؤثر و بسیار مهمی در توسعه اقتصادی منطقه سیلوانا دارد. این منطقه تا حدود زیادی از وجود زیرساخت هایی مانند جاده و خطوط مواصلاتی با کیفیت و ایمن محروم است. همچنین لازم است مراکز درمانی و بهداشتی مجهز و کافی توسط دولت در این منطقه تشکیل و راه اندازی گردد. در این راستا لازم است آسفالت جاده سیلوانا به موانا (که در برخی از نقاط به دلیلی سیلاب تخریب شده است) و همچنین سیلوانا به روستای کسبان (مخصوصاً حدفاصل میوه و کسبان و به سمت منطقه دالامپر و آبشار سوله دوکل) بهسازی و در برخی نقاط تعریض و ایمن سازی (احداث شانه خاکی، خط کشی استاندارد، استفاده از گارد ریل و هند ریل) گردد. همچنین این منطقه به دلیل بارش های نسبتاً زیاد، که در فصول سرد سال شامل برف نیز هست، نیازمند ایستگاه های راهداری و امداد جاده ای نیز هست. لازم به ذکر است این منطقه با توجه به وسعت زیاد، بیمارستان نداشته و از مراکز درمانی قابل توجه و

مجهز نیز محروم است. لذا پیشنهاد می‌گردد دولت با همکاری خیرین منطقه یک بیمارستان ۵۰ تخت‌خوابه در سیلوانا و دو درمانگاه در حوالی روستاهای ترگور و راژان ایجاد کند.

روستاها و جاذبه‌های گردشگری و مقاصد بوم گردی این منطقه (مانند دریاچه مارمیشو، آبشار سلوک، پیست اسکی خوشاکو، آبشار سوله دوکل و ...) اصلاً دارای تابلوهای راهنما و اطلاع‌رسان نیستند و لذا سازمان گردشگری و اداره راه باید توجه فزاینده‌ای به این امر نمایند. سرمایه‌گذاران بخش خصوصی نیز می‌تواند در نیل به این هدف یاریگر باشد.

حمل‌ونقل عمومی یکی از نیازمندی‌های اساسی مردم منطقه و برای تسهیل رفت‌وآمد گردشگران، بسیار ضروری است. دولت می‌تواند امکانات لازم در این امر را فراهم آورده و یا با ارائه تسهیلاتی برای ورود بخش خصوصی در این امر، کمبود موجود را برطرف کند. یکی از ملزومات این امر ایجاد پارک‌سوار و پایانه‌های حمل‌ونقل در منطقه است. لذا ایجاد خط حمل‌ونقل عمومی با استفاده از ون‌های مسافرتی بزرگ و کوچک در حداصل روستای مارمیشو تا کسبان و پارک‌سوار مرکزی در سیلوانا (سه‌راهی راژان) و خط واحد ارتباطی سیلوانا به ارومیه از مسیر روستای بند و همچنین خط ارتباطی موانا به ارومیه از مسیر جاده انهر و روستای کلهر می‌تواند جریان حمل‌ونقل را بسیار تسریع و تسهیل نماید.

یکی دیگر از کارهایی که نهادهای دولتی باید برای افزایش میزان آگاهی مردم در این زمینه انجام دهند، ارائه آموزش‌های لازم به مردم منطقه برای فرهنگ‌سازی و ارتقاء آگاهی مردم بومی منطقه نسبت به مزایای گردشگری و آشنایی با نحوه کارآفرینی در ارائه خدمات گردشگری در حوزه بوم گردی از طریق برگزاری کارگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی است. استفاده از ظرفیت‌هایی مانند مدارس و مساجد برای این امر مناسب می‌باشند. امنیت نیز یکی از ملزومات توسعه منطقه در حوزه اقتصادی است. با تلاش دولت و نیروهای نظامی و انتظامی در سال‌های اخیر سطح امنیت در سیلوانا افزایش قابل‌توجهی داشته است. کارشناسان معتقدند با رشد اقتصادی منطقه و گسترش حضور گردشگران، امنیت پایدار تا حدود زیادی توسط مردم بومی نیز ایجاد خواهد شد.

یکی از امور مغفول در توسعه بستر کارآفرینی منطقه، تبلیغات داخلی و خارجی برای شناساندن ظرفیت‌های منطقه برای گردشگران است. لذا دولت با در اختیار قرار دادن رسانه‌های خود و ایجاد تسهیلات لازم برای تولید محتوا و انتشار آن می‌تواند گام مؤثری بردارد.

در نهایت، بخشداری و شهرداری نیز می‌تواند در ارائه تسهیلات لازم برای جذب سرمایه‌گذاران بومی و غیربومی، زیرساخت لازم برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های جذاب و پربازده اقتصادی را در منطقه سیلوانا فراهم آورند.

❖ برای توسعه بستر کارآفرینی روستایی منطقه در حوزه بوم گردی باید فعالیت‌هایی توسط مردم منطقه اجرا شود؛ از جمله:

بدون همکاری مردم بومی منطقه، هیچ زیرساختی در توسعه کارآفرینی روستایی موفق عمل نخواهد کرد. مردم باید مشارکت فعالی در ایجاد زمینه‌های بوم گردی داشته باشند. در حوزه آموزش و توانمندسازی، مردم باید بتوانند با شرکت در دوره‌های آموزشی، روش‌های ارائه خدمات مناسب بوم گردی را فرا بگیرند. ضمناً مردم منطقه چون در مسیر کارآفرینی روستایی گام برمی‌دارند و این امر نیز نیازمند صبر و حوصله فراوان برای راه‌اندازی و جا افتادن هست، لذا باید روحیه خطرپذیری خود را تقویت کرده و سرمایه‌گذاری لازم برای آماده‌سازی محیط روستا برای پذیرش و پذیرایی از گردشگران را فراهم نمایند. همچنین کوشش کنند تا محیط‌زیست اطراف روستا و محل زندگی خود را همان‌طور که هست حفظ کرده و بهداشت محیط را کاملاً رعایت نمایند تا بتوانند مکانی زیبا و آرام‌بخش برای گردشگران فراهم نمایند. حفظ و پایبندی به پوشش محلی و بومی و توسعه هنرهای روستایی و صنایع دستی و عرضه آن در بازارچه‌های روستایی و هفته بازارهای منطقه‌ای نیز می‌تواند یکی از عوامل اهرمی برای جذب گردشگران باشد.

جوانان روستایی نیز می‌توانند با ایجاد فن‌پیچ‌ها و انتشار محتواهای تولیدشده درباره محیط روستایی و تبلیغ ظرفیت‌های جذاب موجود در منطقه، در جذب مشتری و گردشگر فعال باشند. اداره کل تعاون، کار و امور اجتماعی استان اقداماتی را برای بخش خصوصی در راستای اعطای مجوز فعالیت در بخش توسعه و ترویج کارآفرینی انجام داده است. لازم است این اقدام در منطقه با همکاری بخش خصوصی انجام گیرد. ضمناً پارک علم و فناوری استان و دانشگاه ارومیه نیز می‌توانند به یاری این اداره کل در گسترش و فراگیری آموزش‌ها و کارگاه‌های توانمندسازی برنامه‌های مفیدی را به اجرا درآورند.

❖ در نهایت وجود سرمایه‌گذاران در حوزه گردشگری می‌تواند در کنار جذابیت‌های طبیعی منطقه سیلوانا باعث جذب گردشگران بیشتر و یا آشنایی بیشتر گردشگران بالقوه با این منطقه زیبا و کم‌نظیر گردد. هرچند از دید کارشناسان، وزن این بخش از عوامل نسبت به سایر موارد ذکر شده کم است ولی از نظر نگارندگان این مقاله، این بخش اهمیت درخوری دارند. شاید یکی از علت‌های کم بودن وزن سرمایه‌گذاری در این منطقه، وجود جذابیت‌های طبیعی و بکر کافی در آن و یا اینکه شکاف‌های عمیقی در بخش‌های دیگر از جمله عوامل حاکمیتی و زیرساخت‌ها برای توسعه کارآفرینی روستایی در منطقه سیلوانا است. بخش خصوصی با استفاده از این پتانسیل‌ها می‌تواند سود سرشاری برای خود و مردم منطقه ایجاد کند. ورود شرکت‌های گردشگری و استارت آپ‌های تبلیغی و گسترش فعالیت‌های این بخش در حوزه معرفی و سیر جریان گردشگران داخلی و خارجی به منطقه می‌تواند بسیار سودآور باشد. از طرفی ورود شرکت‌های لین‌تک که پشتیبانی‌کننده شرکت‌های گردشگری و مسافران و گردشگران هستند نیز می‌تواند راهگشای این امر گردد. در نهایت امید است با توجه به این تحقیق و تحقیقات آتی، گام‌های مؤثری در جهت توسعه اقتصادی منطقه سیلوانا و استفاده از ظرفیت‌های بالقوه فراوان آن برداشته شود.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمامی مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند هیچ‌گونه تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که در ارزیابی کیفیت مقاله نقش داشتند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- آندرواز، لایلا و اصلانی، ندا. (۱۴۰۲). نقش سرمایه کارآفرینی بر توسعه صنعت گردشگری و شهری در استان مازندران. *مجله پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۵(۳)، ۱۵۵-۱۶۸. doi:10.22059/jhgr.2022.323222.1008294
- اکبریپور، محمد. (۱۴۰۲). مدل‌سازی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی مطالعه موردی: روستاهای شهرستان هشترو. *مجله آموزش و مدیریت کارآفرینی*، ۲(۳)، ۱-۱۸. doi:10.22126/emc.2023.9582.1047

- ترکاشوند، زهرا؛ حیدریان، امیر؛ فرجی سبکبار، حسنعلی. (۱۴۰۲). تحلیل عوامل تشخیص فرصت‌های کارآفرینی روستایی از نظر مهاجران افغانستانی مطالعه موردی: شهرستان ورامین. *مجله اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱۲(۴۳)، ۱۱۵-۱۳۰.
doi: 20.1001.1.23222131.1402.12.43.7.5
- جلیلی اصل، حسن؛ فلاح، اصغر؛ اولادی، جعفر و حسینی، ساره. (۱۴۰۰). اولویت‌بندی معیارها و شاخص‌های زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فنی بوم گردی روستایی با استفاده از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره. *مجله توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۱۲(۲)، ۵۰۱-۵۲۷.
doi:10.22059/jrd.2021.320342.668634
- جمشیدی، علیرضا و جمینی، داوود. (۱۴۰۲). واکاوی ارتباط شاخص‌های کارآفرینی و توسعه پایدار روستایی با استفاده از تحلیل کانونی، مورد مطالعه: سکونتگاه‌های روستایی غرب دریاچه ارومیه. *مجله راهبردهای توسعه روستایی*، ۱۰(۴)، ۴۴۶-۴۲۹.
doi:10.22048/rdsj.2023.360063.2050
- جانی، سیاوش و نیک‌پی، وحید. (۱۳۹۸). اثرات سرریز فضایی و رقابت استان‌های کشور در جذب گردشگر رویکرد اقتصادسنجی فضایی. *مجله اقتصاد و مدیریت شهری*، ۸(۲۹)، ۳۸-۲۱.
- حیدری ساربان، وکیل. (۱۳۹۲). نقش توانمندسازی روان‌شناختی بر تقویت کارآفرینی روستایی مطالعه موردی: استان اردبیل. *مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۱۱(۱)، ۲۱-۱۳۷.
doi:10.22067/geography.v11i20.30755
- رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۳). *مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران*. چاپ اول. تهران: انتشارات قومس.
- رابرت چمبرز. (۱۳۹۶). *توسعه روستایی: اولویت‌بخشی به فقرا*. ترجمه مصطفی از کیا. چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- سجاسی قیداری، حمدالله؛ رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ پورطاهری، مهدی. (۱۳۹۲). تدوین و اعتبارسنجی شاخص‌های توسعه کارآفرینی اکوتوریستی در مناطق روستایی. *مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونت‌گاه‌های انسانی*، ۹(۲۶)، ۴۵-۷۰.
- شیری، نعمت اله. (۱۴۰۲). امکان‌سنجی توسعه کارآفرینی گردشگری در نواحی روستایی شهرستان دره شهر: کاربرد مدل SWOT-AHP. *مجله بین‌المللی مدیریت و توسعه کشاورزی*، ۲(۲)، ۱۵۱.
doi:20.1001.1.21595852.2023.13.2.2.0
- طولابی، فرزانه؛ عزمی، آئیژ؛ مرادی، امید علی. (۱۴۰۲). تحلیل عوامل مؤثر بر احداث اقامتگاه‌های بوم گردی در دهستان گودرزی شهرستان بروجرد. *مجله مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۶(۲)، ۴۲۹-۴۴۷.
- قاسمی، مریم و حامدفر، سعید. (۱۴۰۲). شناسایی چالش‌های پیش روی کارآفرینان عشایر مطالعه موردی: اقامتگاه‌های بوم گردی عشایر قشقای استان فارس. *مجله پژوهش‌های کارآفرینی و نوآوری*، ۱(۱)، ۶۳-۷۵.
doi:10.22034/EIR.2023.168070
- قنبری، سیروس؛ دهقان، محمدحسین و میرکی اناری، حسین. (۱۳۹۵). ارزیابی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در گردشگری روستایی. *مجله مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۰(۳۲)، ۲۰-۱.
- کاظمی، مهدی و ارحامی، فریده. (۱۳۹۶). توسعه کارآفرینی در گردشگری روستایی: مطالعه موردی روستاهای کلان‌شهر مشهد. *مجله روستا و توسعه*، ۲۰(۳)، ۱-۱۶.
doi:10.30490/rvt.2017.61202
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). *نتایج سرشماری نفوس و مسکن ایران*. چاپ اول. تهران: انتشارات تهران.
- محمد امیرابراهیمی و محمدحسین پایلی یزدی. (۱۳۹۱). *کتاب نظریه‌های توسعه روستایی*. چاپ هفتم. تهران: انتشارات سمت.
- موسسه توسعه روستایی ایران. (۱۳۸۲). *مجموعه مقالات کنگره توسعه روستایی، چالش‌ها و چشم‌اندازها*. چاپ اول. تهران: انتشارات موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
- لهوینان، وریا؛ سالم، محمد دانا؛ منوچهری، سوران. (۱۴۰۲). تحلیلی بر شرایط توسعه و عملکرد اثربخش اقامتگاه‌های بوم گردی در نواحی روستایی پیرامون تالاب زریوار شهرستان مریوان مبتنی بر رویکرد سیستمی مدیریت گردشگری. *مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، ۳۴(۴)، ۶۸-۴۳.
doi:10.22108/GEP.2023.134860.1539

References

- Abassi, S., Mirdamadi, S., Omid Najafabadi, F., & Hosseini, S. (2022). Designing a model for the development of rural ecotourism entrepreneurship with a qualitative approach. *Journal of Geography and Development*, 20(66), 131-160. doi: 10.22111/j10.22111.2022.671. [in Persian].

- Ahmad, A., Jamaludin, A., Zuraimi, N. S. M., & Valeri, M. (2021). Visit intention and destination image in post-Covid-19 crisis recovery. *Current Issues in Tourism*, 24(17), 2392-2397. doi:10.1080/13683500.2020.1842342.
- Arcese, G., Valeri, M., Poponi, S., & Elmo, G. C. (2020). Innovative drivers for family business models in tourism. *Journal of Family Business Management*, 11(4), 402-422. doi:10.1108/JFBM-05-20200043.
- Andrews, L., & Aslani, N. (2023). The role of entrepreneurial capital on the development of tourism and urban industry in Mazandaran province. *Journal of Human Geography Research*, 55(3), 155-168. doi:10.22059/jhgr.2022.323222.1008294. [in Persian].
- Akbarpour, M. (2023). Modeling factors affecting the development of entrepreneurship in rural areas, case study: villages of Hashtrood County. *Journal of Entrepreneurship Education and Management*, 2(3), 18-1. doi:10.22126/eme.2023.9582.1047. [in Persian].
- Borrini-Feyerabend, G. M.T., Favar, Nguingiri, J.C., & Ndangang, V.A. (2000), *Comanagement of natural resources: organizing, negotiating, and learning- by- Doing*. GTZ and IUCN, Kasperek Verlag, Heidelberg.
- Butler, R. W. (2019). Tourism carrying capacity research: a perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 207-211. doi:10.1108/TR-05-2019-0194.
- Bujadziv, J. (2002). *Fuzzy Logic and Its Applications in Management*. Translated by Seyyed Mohammad Reza Hosseini, First Edition. Tehran: Ishiq Publications.
- Chemli, S., Toanoglou, M., & Valeri, M. (2020). The impact of Covid-19 media coverage on tourist's awareness for future travelling. *Current Issues in Tourism*, 25(2), 179-186. doi:10.1080/13683500.2020.1846502.
- Chambers, R. (2017). *Rural Development: Giving Priority to the Poor*. Translated by Mostafa Azkia. First edition, Publication: University of Tehran.
- Dong, H., & Khan, M. S. (2023). Exploring the Role of Female Empowerment in Sustainable Rural Tourism Development: An Exploratory Sequential Mixed-Method Study. *International Journal of Professional Business Review*, 8(4), e01651-e01651. doi:10.26668/businessreview/2023.v8i4.1651.
- Farmaki, A. (2016). Managing rural tourist experiences: Lessons from Cyprus. In *The handbook of managing and marketing tourism experiences* (pp. 281-298). Emerald Group Publishing Limited. doi:10.1108/978-1-78635-290-320161011.
- Guo, Y., Zhu, L., & Zhao, Y. (2023). Tourism entrepreneurship in rural destinations: measuring the effects of capital configurations using the fsQCA approach. *Tourism Review*, 78(3), 834-848. doi: 10.1108/16605371111175311.
- Ghasemi, M., & Hamedfar, S. (2023). Identifying the challenges facing nomadic entrepreneurs: a case study: ecotourism lodges of Qashqai nomads in Fars Province. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Research*, 1(1), 63-75. doi:10.22034/EIR.2023.168070. [in Persian].
- Ghanbari, S., Dehghan, M., & Miraki Anari, H. (2016). Evaluating the factors affecting the development of entrepreneurship in rural tourism. *Journal of Tourism Management Studies*, 10(32), 1-20. [in Persian].
- Huo, T., Yuan, F., Huo, M., Shao, Y., Li, S., & Li, Z. (2023). Residents' participation in rural tourism and interpersonal trust in tourists: The mediating role of residents' perceptions of tourism impacts. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 54, 457-471. doi:10.1016/j.jhtm.2023.02.011.
- Heydari Sarban, V. (2013). The role of psychological empowerment on strengthening rural entrepreneurship, a case study: Ardabil Province. *Journal of Geography and Regional Development*, 11(1), 21-137. doi:10.22067/geography.v11i20.30755. [in Persian].
- Hunter, C. (1995). On the Need to Reconcile Tourism and Sustainable Development. *Journal of Sustainable Tourism*, 3(3), 155-170.
- Jalili Asl, H., Fallah, A., Oladi, J., & Hosseini, S. (2021). Prioritizing environmental, economic, social and technical criteria and indicators of rural ecotourism using multi-criteria decision-making techniques. *Journal of Local Development (Rural-Urban)*, 12(2), 501-527. doi:10.22059/jrd.2021.320342.668634. [in Persian].

- Jamshidi, A., & Jamini, D. (2023). Exploring the relationship between entrepreneurship indicators and sustainable rural development using focal analysis, case study: rural settlements west of Lake Urmia. *Journal of Rural Development Strategies*, 10(4), 446-429. doi:10.22048/rdsj.2023.360063.2050. [in Persian].
- Jani, S., & Nik pei, V. (2019). The effects of spatial spillover and competition of the country's provinces in attracting tourists: a spatial econometric approach. *Journal of Urban Economics and Management*, 8(29), 21-38. [in Persian].
- Kachniewska, M. A. (2015). Tourism development as a determinant of quality of life in rural areas. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 7(5), 500-515. <https://doi.org/10.1108/WHATT-062015-0028>.
- Kazemi, M., & Arhami, F. (2017). Entrepreneurship Development in Rural Tourism: A Case Study of Villages in the Metropolitan Area of Mashhad. *Journal of Village and Development*, 20(3), 1-16. doi:10.30490/rvt.2017.61202. [in Persian].
- Makandwa, G., Makudza, F., & Muparangi, S. (2023). Women's Participation in Community-Based Tourism During the COVID-19 Pandemic: A Case of Sengwe Community in Zimbabwe. In COVID-19, Tourist Destinations and Prospects for Recovery: *Volume Three: A South African and Zimbabwean Perspective* (pp. 115-131). Cham: Springer International Publishing.
- Ebrahimi, M. & Yazdi, M. (2012). *Book of Rural Development Theories*. Seventh Edition. Publications: Samat.
- Lahounian, V., Salem, M., & Manouchehri, S. (2023). An analysis of the conditions for the development and effective performance of ecotourism resorts in rural areas around Zarivar Wetland in Marivan County based on a systemic approach to tourism management. *Journal of Geography and Environmental Planning*, 34(4), 68-43. doi:10.22108/GEP.2023.134860.1539. [in Persian].
- Liu, C., Dou, X., Li, J., & Cai, L. A. (2020). Analyzing government role in rural tourism development: An empirical investigation from China. *Journal of Rural Studies*, 79, 177-188.
- Obeidat, W. (2023). Rural and traditional cafes and restaurants: a new emerging trend in domestic tourism. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 15(1), 74-83. doi:10.1108/whatt-08-2022-0098.
- Osti, L., & Cicero, L. (2018). Tourists' perception of landscape attributes in rural tourism. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 10(2), 211-221. <https://doi.org/10.1108/WHATT-12-20170087>.
- Park, J., Zou, S., & Soulard, J. (2023). Transforming rural communities through tourism development: an examination of empowerment and disempowerment processes. *Journal of Sustainable Tourism*, 32 (4), ۸۵۸-۸۳۵. doi:10.1080/09669582.2023.2178446.
- Pesonen, J., Komppula, R., Kronenberg, C., & Peters, M. (2011). Understanding the relationship between push and pull motivations in rural tourism. *Tourism Review*, 66(3), 32-49. doi:10.1108/16605371111175311
- Purba, I. S., Avenzora, R., Anggraini, E., & Darusman, D. (2023). Analysis of external factors on rural ecotourism entrepreneurship (Case study in Bogor regency of West Java). *Indonesian Journal of Forestry Research*, 10(1), 91-104. doi:10.59465/ijfr.2023.10.1.91-104.
- Rezvani, M. (2014). *An introduction to rural development planning in Iran*. First edition. Tehran: Ghomes Publications. [in Persian].
- Riahi, B. (2006), Human Empowerment: A task or a necessity. *Journal of Development and industry*. 27: 10-16.
- Shadlou, S. (2000), The role of culture in balancing gender attitudes toward women's empowerment, with emphasis on international document. *The first Conference on women's empowerment*. Tehran. [in Persian].
- Singh, A. S., Parahoo, S. K., Ayyagari, M., & Juwaheer, T. D. (2023). Conclusion: how could rural tourism provide better support for well-being and socioeconomic development. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 15(1), 84-93. doi:10.1108/whatt-09-2022-0108.

- Statistics Center of Iran (2016), Results of the Population and Housing Census of Iran, Tehran. [in Persian].
- Sejasi Qeidari, H., Rokn al-Din Eftekhari, A., & Pourtaheri, M. (2013). Development and validation of ecotourism entrepreneurship development indicators in rural areas. *Journal of Human Settlement Planning Studies*, 9(26), 45-70. [in Persian].
- Shiri, N. (2023). Feasibility study of tourism entrepreneurship development in rural areas of Darreshahr County: Application of SWOT-AHP model. *International Journal of Agricultural Management and Development*, 2(2), 151. [doi:10.1001.1.21595852.2023.13.2.2.0](https://doi.org/10.1001.1.21595852.2023.13.2.2.0). [in Persian].
- Tarkashvand, Z., Heydarian, A., & Faraji Sabokbar, H. (2023). Analysis of factors identifying rural entrepreneurial opportunities from the perspective of Afghan immigrants, case study: Varamin County. *Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 12(43), 115-130. [doi: 10.1001.1.23222131.1402.12.43.7.5](https://doi.org/10.1001.1.23222131.1402.12.43.7.5). [in Persian].
- Tolabi, F., Azmi, A., & Moradi, O. (2013). Analysis of factors affecting the construction of ecotourism residences in Goodarzi Village, Borujerd County. *Journal of Geographical Engineering*, 6(2), 429-447. [in Persian].
- Udoř, A., & Perpar, A. (2007). Role of rural tourism for development of rural areas. *Journal of Central European Agriculture*, 8(2), 223-227. [doi:10.3390/economies10060142](https://doi.org/10.3390/economies10060142).
- Utami, D.D., Dhewanto, W., & Lestari, Y.D. (2023). Rural tourism entrepreneurship success factors for sustainable tourism village: Evidence from Indonesia. *Cogent Business & Management*, 10(1), 2180845. [doi:10.1080/23311975.2023.2180845](https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2180845).

